

Folk med røtter i tradisjonell utmarksbruk utgjør et tyngdepunkt i ulvemotstanden, men de er sjelden bønder, skriver Ketil Skogen. Dette er ulv på Langedrag. FOTO: PER LØCHEN

I ulveområdene ser vi en historisk ny koalisjon mellom en rural arbeiderklasse og skogeiere i en allianse mot urbane naturvernere.

Den siste ulvejakten

Kronikk

Ketil Skogen
Seniorforsker, Norsk institutt for naturforskning NINA

Miljøminister Vidar Helgesen (H) har nylig kunngjort at departementet ikke godtar de regionale rovviltnevnendenes rause jaktkvoter på ulv. Nemndenes vedtak åpnet for at inntil 47 ulver kunne skytes, men det er nå redusert til 15. Helgesen viser til lovverket, som krever at det skal være betydelig risiko for skade på tamdyr for å tillate jakt. Det noe uventede vedtaket har selvfølgelig skapt rabalder: De som vil ha ulv i norske skoger, er euforiske og sender blomster til Helgesen. De som hadde sett frem til jakten, er sjokkert og beskylder departementet for skittent spill.

Sirkuset rundt jakten som forsvant, peker på sentrale paradokser i norsk ulveforvaltning – som er malt inn i et hjørne den neppe kommer ut av med det første.

Beskjeddent skadepotensial

Et element i ulvekrangelen er urokkelig: Beskrivelsen av konflikten som bestående av to beslektede motsetningsforhold, nemlig mellom ulv og sau, og mellom by og land. Som forsker har jeg fulgt battaljene i lang tid, og kan trygt si at dette bare er en del av historien. Det er lite sau på utmarksbeite i de områdene der vi har ulv nå. Ulv tar selvsagt sau, for eksempel når unge individer vandrer og ender opp i sauetette områder. Men det er bråk om ulven også der det ikke er sau, og det gjelder nesten hele dens utbredelsesområde i Norge. Det gjelder dessuten i Sverige, der det ikke er sau på utmarksbeite i det hele tatt. Men ulvebråk i glesbygden, det har de.

Bondeorganisasjonene hevder at det er ulvens skyld at det ikke er sau på beite i øst for Glomma. Noen bønder har rett nok gitt seg på grunn av rovdyrskader, men i all hovedsak forårsaket av bjørn, før ulven kom tilbake. Saueholdet økte med endringer i landbrukspolitikken på 60- og 70-tallet, men er ikke en urgammel tradisjon i de tjukke skogene på Østlandet. Der var det tømmer som gjaldt, og

ikke landbruk – akkurat som på den svenske siden av grensen.

Da rovviltnevnendene skulle velge flokker å «ta ut», måtte de anstrenge seg for å finne begrunnelser som hadde med beitenæring å gjøre. De endte opp med jakt i Østerdalen, selv om skadepotensialet var beskjedent. Problemet var at sjansene for skade på husdyr var enda mindre andre steder. Det var dette som til slutt felte hele jakten i Justisdepartementets lovavdeling.

Ikke sau som driver motstanden

En straffesak om ulovlig ulvejakt har nettopp gått helt til Høyesterett. Fem menn fra Elverum ble til slutt dømt der. Ingen av dem hadde tilknytning til landbruk. Det er ikke sauen som driver ulvemotstanden. Ulven skaper trøbbel for jegere med hund, den tar elg, og en del bygdefolk synes det er ubehagelig å ha den i nærheten. Dessuten er ulven blitt et sterkt symbol på endrede prioriteringer i arealforvaltningen, fra ressursutnytting til vern. Denne forskyvningen blir ikke bare sett på som økonomisk skadelig, men som en trussel mot livet på bygda og

kontrollen med bruken av utmarken.

Folk med røtter i tradisjonell utmarksbruk utgjør et tyngdepunkt i ulvemotstanden, men de er sjelden bønder. I ulveområdene ser vi en historisk ny koalisjon mellom en rural arbeiderklasse og skogeiere. Den sistnevnte gruppen tjener gode penger på den jakten andre må betale for, og i «røde Hedmark» har det ikke alltid vært noe hjertelig forhold mellom skogeiere og arbeidsfolk. Men problemene med ulven og et skjebnefellesskap rundt utnyttelse av skogressursene har sveiset dem sammen i en allianse mot urbane naturvernere. Eller skal vi si mot «urbane eliter», for å tydeliggjøre koblingen til andre samfunnsmessige spenninger som har fått mye oppmerksomhet i det siste.

I en evaluering av den regionale rovviltforvaltningen viste det seg at interessegrupper utenfor landbruket betraktet rovviltnevnendene som ensidig opptatt av sau. Ikke bare naturvernorganisasjonene hevdet dette. Representanter for reindriften gikk langt i samme retning. Norges jeger- og fiskerforbund fremholdt at det bare er når jeger- og bondeinteresser fal-

ler sammen at jakten tilgodeses: Jegerne brukes som redskap til skadereduksjon for landbruket, mens jaktinteressene ikke anerkjennes som viktige i seg selv.

En god del ulvevenner

Når vi dessuten vet at mange i ulveområdene har positive oppfatninger av ulven, blir det enda mindre konfliktdependende bare å tilgode landbruket. Saken er nemlig at konfliktene utspiller seg om ulven, vel så mye som med den. I en undersøkelse gjennomført tidligere i år fant Ipsos at 50 prosent av dem som oppgir å ha ulv i nabolaget, er fornøyd med situasjonen slik den er. I tillegg ønsker 20 prosent mer ulv. I 2010 fant NINA at 40 % av dem som bor i rovdyrrområder, syntes ulvebestanden var «akseptabel», og 21 prosent ønsket seg flere ulver. Det er alltid usikkerhet forbundet med slike tall, og de sier ikke noe som situasjonen i hver enkelt grend. Men de forteller oss at det er en god del ulvevenner i ulveområdene.

Det er historiske årsaker til at norske distrikter står sterkt politisk, blant annet at Norge manglet en sterk sentralmakt i flere hundre år. Etter krigen har det vært et stabilt politisk mål å opprettholde bosetting i distriktene, og støtte til landbruket har vært en hjørnestein. Skiftende regjeringer har stimulert til husdyrproduksjon, ikke minst sau. Norsk distriktspolitikk forklarer den dominerende posisjonen

som bøndenes perspektiv har i rovdyrpolitikken. Landbruket har fått et solid hegemoni når det gjelder å definere hva livet på bygda handler om.

Sikker vei til provokasjon

Det er ikke bra at distriktsinteressene settes lik bestemte næringsinteresser, som kamuflerer sosial og kulturell diversitet i Bygde-Norge. Det gjør det vanskelig å konsentrere seg om gruppene som utgjør de egentlige tyngdepunktene i ulvekonflikten, og som burde være primære mål for bestrebelsene på konfliktdepressing.

Å fastsette en høy fellingskvote er en sikker vei til å provosere dem som vil ha en livskraftig norsk ulvebestand. Å konsentrere jakten til et begrenset område er ingen gavepakke til jegere som vil jakte ulv som en ordinær jaktbar art. Å avlyse jakten helt er enda verre, om det er jegerne man vil gi en utstrakt hånd. Men siden vi har en trang og liten ulversonne, fastlagt for å holde ulven unna sau og tamrein og uten hensyn til de viktigste driverne bak ulvekonflikten, var det lite annet Helgesen kunne gjøre.

På nett

 Bonde Anond Vesaas tar et oppgjør med byfolk etter Helgesens ulvevedtak. Les innlegget hans på ap.no/meninger.

Saken min er anket til Høyesterett, og der står heldigvis ytringsfriheten sterkt, skriver Sverre Asmervik. FOTO: STEIN J. BJØRGE

Én kritisk ytring om barnevernet på 45 år, og jeg er inhabil!

Hva nå, Høyesterett - har dommere ytringsfrihet?

Debatt

Sverre Asmervik
psykolog

Historien er denne: 28. juli trykket Aftenposten en kronikk, der jeg med bakgrunn i den internasjonale fordømmelsen av norsk barnevern, spurte: Hvordan kan det gå så galt?

Senere satt jeg som fagkyndig meddommer i en tingrett. Foreldre var blitt fratatt sin baby. En enstemmig fylkesnemnd vedtok at det var feil, og de fleste barnevern ville ha gitt seg og heller brukt tid på andre oppgaver. Men man anket. Hadde det gått prestisje i saken? I tingretten satt altså jeg, atter en gang vant familien, og barnevernet fikk nok en sjans til å la familien få sin rett, men nei. Saken skulle vinnes! Hvordan? Ved å hente frem min kronikk og sende den til Eidsivating lagmannsrett med påskriften: mannen er mot barnevernet og dermed inhabil!

En latterlig påstand

Påstanden er latterlig. Hvordan kan man ha vært delaktig i langt over hundre omsorgsovertagelser og samtidig være «generelt» mot barnevernet? Dommen ble likevel at jeg «skulle ha veket sete».

Lagmannsretten fant at kronikken påførte forfatteren inhabilitet. Hva i teksten min var inhabiliserende? Oppsummert dette:

a) Barnevernet, som fører mange saker, kjenner advokatmarkedet bedre enn de private gjør.

b) Ikke sjelden støtter offentlige instanser noe ukritisk opp under barnevernets syn.

c) Barnevernet «kan oppnevne sakkyndige som de antar vil støtte deres syn».

d) Når et barn først har fått en diagnose, viser erfaringen at denne kan være vanskelig å få annullert, selv om barnet ikke lenger har den.

e) En diagnose settes tidvis «nokså lem-/tilfeldig».

f) «En god del fagfolk (...) synes barnevernsloven beskytter foreldrene mer enn barna.»

Som et eksempel på det siste siterer jeg fra en professors kronikk i Morgenbladet: «Det er bedre at ti uskyldige foreldre utsettes for om-

sorgsvedtak, enn at ett lite barn må vokse opp med vold, rus eller overgrep.» Uttalelsen er håreisende: Man bør altså ta (minst) ti uskyldige barn for å fange opp det ene trengende. Lagmannsretten, som flittig siterer min tekst, synes muligens at uttalelsen er grei, for den kommenteres ikke.

Kan man inhabilisere seg ved å sitere en uakseptabel professor-uttalelse? Ville det ikke være mer kritikkverdig ikke å nevne den? Og hva er galt med punktene a til f? De er ukontroversielle – og jeg gjør det jo klart at de ikke er generelle, men at de tidvis kan forekomme.

Totalitære tendenser?

Jeg har vært psykolog i 45 år, og kronikken er min eneste offentlige ytring mot barnevernet. Én kritisk ytring på 45 år, og du er inhabil! Visst har vi ytringsfrihet, men dommen minner mer om tilstanden under et totalitært regime. Kan det være at det i deler av vårt demokrati kan ha utviklet seg totalitære tendenser? Og at enhver kritikk innenfor det segmentet sanksjoneres hardt? Anne Grønsund, leder for barnevernspeagogene, synes å ha et mer modent syn på saken enn lagmannsretten når hun i Aftenposten 14. desember skriver: «... kritikken er vi helt avhengig av om vi skal kunne få til endringer».

Det er forbausende at tre lagdommere ikke har klart å skille mellom en dommers rettspolitiske ytring og hvordan han dømmer i den enkelte sak. Historien taler for seg: I de 25 år jeg har vært fagkyndig, i hundrevis av saker, har jeg neppe dissertert mer enn tre ganger. Er det urovekkende?

Nei, det snakkes ikke for en syk mor. Mitt yrkesliv er på hell, ingen katastrofe at dommen betyr yrkesforbud. De prinsipielle sidene er verre. Advokater advarer sakkyndige: Si for all del ikke noe negativt om barnevernet, du så hvordan det gikk med psykolog Asmervik! Vil vi ha det slik? At folk med mange år foran seg i yrkeslivet ikke tør melde om kritikkverdige forhold? Burde ikke nettopp det være en del av psykologers samfunnsoppdrag? Hvordan kan dette utføres med yrkesforbud som mulig konsekvens?

Selvsagt må vi ha et barnevern! Men det må gi rettssikkerhet. Kritikken min var velment, den pekte på problematiske punkter. Og hvordan skal en etat kunne utvikle seg konstruktivt om den bare er omgitt av ja-mennesker?

Saken min er anket til Høyesterett, og der står heldigvis ytringsfriheten sterkt.